

УДК 330.341.1:[338.45:663/664]

Жанна Дерій, Наталія Завгородня

SWOT-АНАЛІЗ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Жанна Дерей, Наталия Завгородняя

SWOT-АНАЛИЗ ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ ПИЩЕВОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ

Zhanna Derii, Nataliia Zavhorodnia

SWOT-ANALYSIS OF INNOVATIVE DEVELOPMENT OF FOOD INDUSTRY

Завдяки сформованому SWOT-аналізу визначено сутність стратегічних орієнтирів розвитку інноваційної діяльності харчової промисловості України, розглянуто переваги та недоліки складових ресурсного потенціалу харчової промисловості, визначено сильні і слабкі сторони, можливості та загрози інноваційного розвитку харчової промисловості України в умовах формування сталого розвитку економіки держави.

Ключові слова: харчова промисловість, інновації, інноваційний розвиток, виробництво, SWOT-аналіз, конкурентоспроможність, сталий розвиток.

Табл.: 2. Бібл.: 9.

Через сформований SWOT-аналіз определена суцність стратегических ориентиров развития инновационной деятельности пищевой промышленности Украины, рассмотрены преимущества и недостатки составляющих ресурсного потенциала пищевой промышленности, определены сильные и слабые стороны, возможности и угрозы инновационного развития пищевой промышленности Украины в условиях формирования устойчивого развития экономики государства.

Ключевые слова: пищевая промышленность, инновации, инновационное развитие, производство, SWOT-анализ, конкурентоспособность, устойчивое развитие.

Табл.: 2. Библ.: 9.

The article owing to SWOT-analysis of the essence of strategic guidelines of innovation in the food industry of Ukraine, considered the advantages and disadvantages components of the resource potential of the food industry, identified strengths, weaknesses, opportunities and threats of innovative development of Ukraine's food industry in terms of sustainable economic development of the state.

Key words: food industry, innovation, innovative development, production, SWOT-analysis, competitiveness, sustainable development.

Табл.: 2. Библ.: 9.

JEL Classification: E63; O31; C19

Постановка проблеми. Ситуація, що склалась навколо харчової промисловості України, створює багато викликів як для цієї сфери, так і для суспільства, у тому числі і для економіки країни. Подальший розвиток харчової промисловості, включаючи і інноваційний, потребує якісних змін, спроможний забезпечити підвищення конкурентоспроможності харчового виробництва на внутрішньому та зовнішньому ринках та продовольчу безпеку держави. Ефективне функціонування харчової промисловості залежить від розвитку економічного потенціалу та його компонент. Удосконалення функціональної організації, раціоналізація та оптимізація структури, запровадження соціально відповідальних бізнес структур, конкурентоспроможність на світових ринках продуктів харчування та можливість протистояти глобальним викликам перебуває у безпосередній залежності від формування, обґрунтування, розроблення і реалізації стратегії інноваційного розвитку харчової промисловості України в контексті забезпечення сталого розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукові проблеми економіки харчової галузі та діяльності харчових підприємств досліджували П. П. Борщевський [1], Л. В. Дейнеко [2], А. О. Заїнчковський [3], І. О. Іртищева [4], Д. Ф. Крисанов [5], П. М. Купчак [6], П. В. Осипов, Н. Т. Шадура-Никипорець [7], Л. Г. Чернюк [8] та інші українські вчені. Проте, незважаючи на значні напрацювання науковців з цього напрямку дослідження, невизначеними є особливості визначення впливу зовнішніх факторів формування інноваційної діяльності харчової промисловості України.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. На жаль, діюча модель інноваційного процесу в харчовій промисловості загалом продовжує залишатися не такою ефективною, такою, що характеризується відсутністю стійких джерел іннова-

ГАЛУЗЕВИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

ційного зростання, постійним дефіцитом інвестиційних ресурсів, а також слабкою та непослідовною державною політикою у сфері інноваційного розвитку. На сучасному етапі інноваційного розвитку харчова промисловість відчуває брак фінансового забезпечення, а також сфера харчового продовольства характеризується невисоким рівнем якості надання послуг, реалізація значної більшості яких здійснюється за застарілими технологіями і на застарілій матеріально-технічній базі, що не відповідає сучасним світовим та європейським стандартам.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є формування стратегічних орієнтирів подальшого розвитку інноваційної діяльності харчової промисловості.

Виклад основного матеріалу. Інноваційна діяльність харчової промисловості відбувається в умовах посилення глобалізаційних процесів, загострення конкуренції на міжнародних ринках промислової продукції, сировини та продуктів харчування, розроблення стратегії інноваційного розвитку харчової промисловості повинно ґрунтуватись на результатах реальної оцінки ефективності інноваційних процесів у галузі. В умовах обмежених державних, у першу чергу бюджетних, ресурсів це дозволить зосередити увагу на вирішенні найбільш проблемних питань з урахуванням факторів, цілей, ознак та ефектів регулюючого впливу держави на потенціал харчового виробництва.

Для формування стратегічних орієнтирів подальшого розвитку інноваційної діяльності харчової промисловості ми провели SWOT-аналіз харчової промисловості з метою виявлення сильних та слабких сторін, можливостей та загроз. Першочергово було побудовано SWOT-матрицю, як інформаційну базу ми використовували дані та документи з офіційного сайту Міністерства аграрної політики та продовольства України [9].

Для формування матриці (табл. 1) було проведено аналіз складових харчової промисловості: природно-ресурсного, виробничого, науково-технічного, трудового, інфраструктури та навколишнього середовища як чинника харчової галузі (табл. 2).

Таблиця 1

Матриця SWOT-аналізу інноваційної діяльності харчової промисловості

<i>Сильні сторони</i>	<i>Слабкі сторони</i>
<ul style="list-style-type: none"> ✓ наявність земельних ресурсів, необхідних для забезпечення продовольчої безпеки та подальшої переробки; ✓ розвинуте підприємницьке середовище та високий рівень ділової та інноваційної активності; ✓ достатній рівень освіченості населення, значний науково-технічний потенціал; ✓ наявність необхідних умов для зайнятості значної частки населення, у тому числі і сільського; ✓ використання різних організаційно-правових форм ведення бізнесу у сфері харчової промисловості; ✓ конкурентні переваги (унікальність); ✓ сильна позиція у специфічних ринкових сегментах, добре знаний лідер; ✓ сприяння зростанню чисельності цільових груп споживачів чи їхній лояльності; ✓ можливості захисту від конкурентів; ✓ достатні фінансові ресурси; ✓ значні показники технологічних та інноваційних навичок; ✓ можливості інноваційного розвитку; ✓ добре вивчений ринок, потреби покупців; ✓ вища за середню рентабельність і прибутковість та маркетингові навички; ✓ ресурсний потенціал країни; 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ недосконалість програм реформування законодавства в напрямку розвитку харчової промисловості та його невідповідність вимогам законодавства і принципам права Європейського Союзу; ✓ незавершеність земельної реформи; ✓ недостатній рівень упровадження досягнень науково-технічного прогресу, поширення прогресивних технологій; ✓ відсутність прозорих правил поведінки на галузевих ринках; ✓ недостатність обсягів державної фінансової підтримки розвитку виробництва харчової продукції; ✓ наявність технологічно застарілих технологій використання природних ресурсів та мінімізації впливу виробництва на навколишнє середовище; ✓ наявність структурних диспропорцій у розвитку харчової промисловості, значні диспропорції у просторово-економічному розвитку; ✓ низький технологічний рівень суб'єктів господарювання харчової промисловості базових галузей та їх недостатня конкурентоспроможність; ✓ високий рівень зношеності та низька ефективність використання інженерної інфраструктури; ✓ відсутність реальних конкурентних переваг; ✓ постійні атаки з боку ключових конкурентів; ✓ незначні темпи зростання; ✓ недостатність фінансових ресурсів; ✓ втрата репутації у споживачів; ✓ вузька спеціалізація в розвитку нових високоякісних продуктів харчування; ✓ недоліки у стратегічній діяльності; ✓ виробництво з високими витратами, старіння потужностей;

ГАЛУЗЕВИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

<ul style="list-style-type: none"> ✓ розвиток транспортних та логістичних мереж; ✓ позитивна динаміка показників у сфері інформаційних технологій; ✓ збільшення розмірів внутрішнього і зовнішнього ринків збуту; ✓ гнучкий ринок праці; ✓ потенційна здатність до співпраці науково-дослідного і виробничого секторів 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ відсутність сталої позиції для боротьби із зовнішніми загрозами; ✓ недостатній рівень фінансування інноваційної діяльності в Україні; ✓ постійне зменшення питомої ваги інноваційно-активних підприємств у загальній кількості; ✓ низька питома вага інноваційної продукції у промисловому виробництві; ✓ низька питома вага витрат на НДДКР у загальному обсязі інноваційних витрат суб'єктів господарювання харчової промисловості; ✓ низький рівень якості вищої освіти в більшості наукомістких та інноваційно-орієнтованих галузей знань; ✓ відсутність ефективного менеджменту у сфері інноваційної діяльності на всіх рівнях управління; ✓ невизначена роль держави в активізації інноваційної діяльності і, як наслідок, відсутність виваженої державної політики у сфері харчової промисловості; ✓ відсутність діючої національної інноваційної системи; ✓ політична та фінансова нестабільність держави, високий рівень корупції; ✓ нестабільне фінансове становище українських підприємств
<i>Можливості</i>	<i>Загрози</i>
<ul style="list-style-type: none"> ✓ розвиток економіки країни; ✓ соціально-політична стабільність; ✓ обґрунтоване законодавство; ✓ обслуговування додаткових груп споживачів; ✓ входження у нові ринки (сегменти); ✓ розширення виробництва для задоволення потреб споживачів; ✓ поріднена диверсифікація, товари з доповненнями; ✓ вертикальна інтеграція; ✓ можливість руху в бік більш привабливих стратегічних груп; ✓ швидке зростання ринку; ✓ вигідне геоелекономічне розташування (територією країни проходять важливі міжнародні транспортні коридори); ✓ активізація співробітництва з ЄС, поліпшення інвестиційного клімату, удосконалення інституційного середовища економічної діяльності; ✓ досвід країн-лідерів і розвинених держав у сфері інноваційного розвитку; ✓ доступність інформації про можливі напрямки інноваційного розвитку та досягнення НТП 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ швидкий рівень інфляції; ✓ велика ймовірність виникнення нових конкурентів (у т. ч. іноземних); ✓ зростання збуту товарів-замінників; ✓ уповільнений темп зростання ринку; ✓ виникнення труднощів при укладанні договорів із постачальниками та споживачами; ✓ зміни в потребах і смаках споживачів; ✓ негативні демографічні зміни; ✓ загострена екологічна ситуація; ✓ соціально-політична нестабільність; ✓ значний рівень розораності, деградації сільськогосподарських земель, екологічного навантаження на довкілля; ✓ недостатній сучасний рівень, який не забезпечує отримання екологічно безпечних та економічно ефективних продуктів харчування; ✓ значна енерговитратність виробництва в умовах збереження високих цін на енергоносії; ✓ можливість загострення соціальної ситуації у зв'язку з економічною та політичною нестабільністю в державі, війна на сході країни; ✓ невизначена позиція розвинених країн світу щодо України; ✓ технологічна прірва між розвиненими країнами та Україною; ✓ високий рівень конкуренції на світовому ринку й істотні вхідні бар'єри для українського бізнесу

Таблиця 2

Аналіз складових харчової промисловості

<i>Переваги</i>	<i>Недоліки</i>
1	2
Природно-ресурсний потенціал	
<ul style="list-style-type: none"> ✓ сприятливість агрокліматичних умов, наявність сільськогосподарських угідь різних типів, природна база для розвитку та створення екологічно чистої продукції харчування; ✓ різноманітність мінерально-сировинної бази; 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ нерівномірність водозабезпеченням; ✓ вичерпаність значної частини запасів мінерально-сировинних ресурсів без інвестувань у їх відтворення; ✓ висока капіталомісткість проведення робіт по водозабезпеченню, енергопостачанню;
Виробничий потенціал	
<ul style="list-style-type: none"> ✓ стабілізація виробництва продуктів харчування; ✓ достатньо високий рівень активності підприємницької діяльності; ✓ наявність перспективи для розміщення інвестицій; 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ погіршення галузевої структури харчового виробництва та критичне зменшення питомої ваги галузі; ✓ високий рівень зносу основних фондів; ✓ низький рівень інноваційної активності підприємств харчової промисловості;

ГАЛУЗЕВИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

Продовження табл. 2

1	2
<ul style="list-style-type: none"> ✓ зростання інвестиційної активності, включаючи позитивну динаміку іноземного інвестування; ✓ динамічний розвиток мережових бізнес-структур; ✓ поява високотехнологічних основних засобів, які використовують висококваліфікований трудовий потенціал; ✓ наявність виробництв із завершеним циклом виготовлення готової продукції харчування; 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ загальнонизький рівень технологічного функціонуючого виробництва; ✓ неефективна фінансова діяльність суб'єктів господарювання; ✓ недостатній рівень підтримки інноваційної діяльності малих суб'єктів господарювання; ✓ недостатня забезпеченість іноземними інвестиційними ресурсами через обмеженість доступу зовнішніх інвесторів, спричинено нестабільністю економічної ситуації у країні; ✓ недостатнє використання внутрішнього потенціалу через збалансованість процесів споживання та накопичення; ✓ використання застарілих засобів виробництва, що негативно впливає на якість виготовлення продукції; ✓ використання генно-модифікованих харчових добавок, ароматизаторів, барвників у продукти харчування;
Науково-технічний потенціал	
<ul style="list-style-type: none"> ✓ високий рівень освіченості працюючого персоналу; ✓ значна кількість та різнопрофільність вищих навчальних закладів харчової промисловості; ✓ високий потенціал для підготовки наукових кадрів вищої кваліфікації; ✓ високий освітній та кваліфікаційний рівень науково-технічного персоналу; ✓ високий рівень апробації результатів науково-технічної діяльності; ✓ налагоджене міжнародне співробітництво вищих навчальних закладів і міжнародних установ з метою інтенсифікації процесів навчання та стажування; ✓ розвинута інституційна система для навчання, підвищення кваліфікації, перекваліфікації персоналу; 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ недостатній рівень зацікавленості випускників навчальних закладів у самореалізації у сфері харчової промисловості; ✓ значна питома вага наукового персоналу старшого віку; ✓ незначна кількість наукових розробок інноваційного типу; ✓ перевага фундаментальних досліджень та розробок над прикладними; ✓ низький рівень адаптованості прикладних досліджень та розробок до впровадження; ✓ застаріла матеріально-технічна база навчально-освітніх і науково-дослідних установ; ✓ відсутність достатньої кількості установ технологічного обміну;
Стан навколишнього середовища	
<ul style="list-style-type: none"> ✓ високі параметри чистоти повітряного басейну на більшості територій України; ✓ високий рівень забезпеченості екологічно чистими прісними водами; 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ наявність радіаційно забруднених територій; ✓ підвищений рівень забрудненості поверхневих вод; ✓ не вирішеність проблем зі зберіганням, переробкою промислових і твердих побутових відходів; ✓ не вирішеність проблем зберігання та знищення непридатних та заборонених до використання хімічних засобів захисту рослин; ✓ наявність значних локальних джерел забруднення атмосферного повітря, які потребують масштабних вкладень для досягнення європейських екологічних стандартів;
Трудовий потенціал	
<ul style="list-style-type: none"> ✓ достатній попит на кваліфіковану робочу силу; ✓ висока трудова активність осіб пенсійного віку; ✓ достатня кількість можливостей для перепідготовки та підвищення кваліфікації працюючих осіб; 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ відсутність вакантних місць за спеціальностями, велика кількість спеціалістів окремих категорій, для яких не передбачено робочі місця за фахом; ✓ низький рівень оплати праці робітників, високий рівень «тіньової» зайнятості; ✓ невідповідність кількості фахівців, що готують вищі навчальні заклади, потребам харчової промисловості;
Потенціал інфраструктури	
<ul style="list-style-type: none"> ✓ формування інтегрованих маркетингово-збутових систем, які аналізують ринок, встановлюють конкурентні переваги місцевих підприємств і розробляють пропозиції щодо реалізації їх виробничих програм; ✓ з відкриттям європейських ринків збільшення кількості імпорту та експорту товарів національного виробництва; ✓ реалізація багатьох програм, орієнтованих на розвиток інноваційних технологій у харчовій промисловості 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ значні недоліки в організації переходу до ринкової системи господарювання, зокрема, поспішне проведення процесу приватизації підприємств, лібералізації економічних процесів, у результаті чого була втрачена керованість розвитком окремих галузей, підприємств і виробництв; ✓ значне скорочення обсягів вітчизняних сировинних ресурсів для виробництва харчових продуктів, що призвело до різкого зменшення їх випуску і збільшення питомих витрат на їх виробництво; ✓ фізичне і моральне зношення матеріально-технічної бази більшості підприємств харчової промисловості, що спричинило неконкурентоспроможне їх функціонування;

Закінчення табл. 2

1	2
<ul style="list-style-type: none"> ✓ створення інтегрованих підприємницьких структур на базі підприємств харчової промисловості, що дозволяє зміцнити й збалансувати всі фази агропродуктового ланцюга, що унеможлиблює його поглинання транснаціональними корпораціями і в перспективі створює передумови для підвищення якості продукції, що виробляється, й масового впровадження інновацій як в управлінську діяльність, так і у виробничий процес; 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ відсутність чітких науково обґрунтованих ринкових моделей розвитку й ефективного функціонування окремих галузей і виробництв харчової промисловості з урахуванням специфічних вітчизняних особливостей їх діяльності; ✓ психологічна і професійна невідповідність керівних працівників і спеціалістів галузі до господарювання в ринкових умовах; ✓ втрата внутрішніх і зовнішніх ринків збуту продукції харчової промисловості; порушення стабільних міжгалузевих зв'язків щодо виробництва харчових продуктів; ✓ недосконалість ринкових економічних відносин, які в основному зводяться до розрахунків на бартерних засадах; ✓ недотримання законів і вимог територіального поділу праці у виробництві харчових продуктів; ✓ недосконалість фінансово-кредитних механізмів розвитку окремих галузей і виробництв харчової промисловості; ✓ необґрунтованість системи оподаткування харчових підприємств, яка не враховує специфічних особливостей їхньої діяльності, зокрема: характеру і значення продукції, що виробляється ними; соціального та екологічного її призначення; особливої ролі у відтворенні населення як головної продуктивної сили та ін.; ✓ порушення сталих міждержавних економічних зв'язків з виробництва і реалізації продукції харчової промисловості; недостатнє правове забезпечення ефективного розвитку харчової промисловості як провідної структуроформуючої галузі економіки України; ✓ відсутність затверджених довгострокових, середньо- та короткострокових національних і регіональних програм розвитку харчової промисловості; ✓ часті зміни організаційних структур управління розвитком харчової промисловості

Організаційна структура у вигляді стратегії розвитку харчової промисловості є програмою дій, яка виявляє проблеми та пріоритетні можливості для досягнення поставленої мети. Стратегія інноваційного розвитку харчової промисловості – це довгостроковий план заходів та концепцій, система цілей і важелів для досягнення поставленої мети.

Стратегія інноваційної діяльності харчової промисловості може бути визначена також як унікальність дій, оскільки в умовах жорсткої конкуренції та наявності значних обмежень, викликів тільки унікальні рішення дають змогу займати правильну позицію з погляду конкурентоспроможності.

Стратегія поєднує як тактичні короткострокові, так і довгострокові процеси в системі, яка забезпечує високий результат не лише у короткостроковому періоді, але призводить до позитивних довгострокових ефектів. Формування і розроблення стратегії інноваційного розвитку харчової промисловості повинна здійснюватись відповідно до загальної стратегії соціально-економічного розвитку країни, її пріоритетів і механізму реалізації, прогнозів розвитку національної економіки.

Висновки і пропозиції. Для підвищення ефективності інноваційної діяльності харчової промисловості України необхідно: впровадження інноваційної моделі розвитку харчової промисловості; створення сприятливих умов для залучення інвестицій у розбудову харчової промисловості; оновлення до сучасної, більш конкурентоспроможної інфраструктури харчової промисловості; підтримка імпорту та експорту продуктів харчової промисловості, що забезпечить притік іноземних інвестицій, дозволить залучати інвестиційний капітал у розвиток цієї промисловості; рекламування інноваційних можливостей харчової промисловості тощо.

Список використаних джерел

1. Дейнеко Л. В. Ефективність розвитку харчової промисловості в регіоні / Л. В. Дейнеко, А. В. Цимбалюк ; за ред. П. П. Борщевського. – К., 1998. – 284 с.

ГАЛУЗЕВИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

2. Дейнеко Л. В. Шляхи та перспективи оновлення потенціалу харчової промисловості України [Електронний ресурс] / Л. В. Дейнеко, Е. І. Шелудько // Економічний вісник університету. – 2013. – Вип. 21 (1). – С. 82–89. – Режим доступу : [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecvu_2013_21\(1\)_14](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecvu_2013_21(1)_14).

3. Підвищення ефективності діяльності підприємств харчової та переробної галузей АПК : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 22–23 листоп. 2012 р., м. Київ / ред.: Т. Л. Мостенська, А. О. Заїнчковський, О. І. Драган. – К., 2013. – 223 с.

4. Іртишчева І. О. Стратегічні перспективи конкурентоспроможності харчової промисловості України в умовах глобалізації : [монографія] / І. О. Іртишчева, О. Є. Гросицька. – Миколаїв : Дизайн та поліграфія, 2013. – 176 с.

5. Крисанов Д. Ф. Якість і безпечність харчової продукції [Електронний ресурс] / Д. Ф. Крисанов // Економіка і прогнозування. – 2010. – № 3. – С. 103–119. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/econprog_2010_3_11.

6. Дейнеко Л. В. Формування ефективної політики безпеки харчових продуктів в умовах інтеграції України в світову агропродовольчу систему / Л. В. Дейнеко, П. М. Купчак // Сталий розвиток та екологічна безпека суспільства: теорія, методологія, практика / [Андерсон В. М., Андреева Н. М., Алимов М. М. та ін.] ; за наук. ред. Є. В. Хлобистова. – Сімферополь : ПП «Підприємство Фенікс», 2011. – Т. 2. – С. 163–170.

7. Шадура-Никипорець Н. Т. Евентуальні засади розвитку регіональних харчопродовольчих комплексів в умовах поглиблення інтеграційних процесів : автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.00.05 / Н. Т. Шадура-Никипорець. – Чернігів : Черніг. держ. технол. ун-т, 2011. – 20 с.

8. Виробнича інфраструктура АПК України: стан та перспективи розвитку / Л. Г. Чернюк, Л. С. Антоньєва, І. М. Щедрова та ін. – К. : РВПС, 2000. – 101 с.

9. Міністерство аграрної політики та продовольства України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://minagro.gov.ua/>.

References

1. Deineko, L.V. (1998). *Efektivnist rozvytku kharchovoi promyslovosti v rehioni [The effectiveness of the food industry in the region]*. Kyiv (in Ukrainian).

2. Deineko, L.V. & Sheludko E.I. (2013). Shlyakhy ta perspektyvy onovlennya potentsialu kharchovoyi promyslovosti Ukrayiny [Prospects for potential upgrade Ukraine's food industry. *Ekonomichnyy visnyk universytetu – Efficient economy*, vol. 21 (1), pp. 82–89. Retrieved from [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecvu_2013_21\(1\)_14](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecvu_2013_21(1)_14).

3. Pidvyshchennia efektyvnosti diialnosti pidpriemstv kharchovoi ta pererobnoi haluzey APK [Increasing efficiency of enterprises of food and processing industries]. Proceedings of the *Vseukrayinska naukovo-praktychna konferentsiya – National Scientific Conference* (October 22–23, 2012). (Mostenska T.L., Zainchkovskyi A.O., Drahan O.I. (eds.)). Kyiv (in Ukrainian).

4. Irtysheva, I.O. & Hrosytska, O.Ye. (2013). *Stratehichni perspektyvy konkurentospromozhnosti kharchovoi promyslovosti Ukrainy v umovakh hlobalizatsii [Strategic perspectives competitiveness of food industry of Ukraine in the context of globalization]*. Mykolayiv: Dyzayn ta polihrafiya (in Ukrainian).

5. Krysanov, D.F. (2010). Yakist i bezpechnist kharchovoyi produktsii [Quality and food safety]. *Ekonomika i prohnozuvannya – Economics and Forecasting*, no. 3, pp. 103–119. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/econprog_2010_3_11.

6. Deineko, L.V. & Kupchak, P. M. (2011). Formuvannya efektyvnoyi polityky bezpeky kharchovykh produktiv v umovakh intehratsii Ukrainy v svitovu ahroprodovolchu systemu [Building an effective food safety policy in the integration of Ukraine into the world agrofood system]. *Stalyy rozvytok ta ekolohichna bezpeka suspilstva: teoriya, metodolohiya, praktyka – Sustainable development and environmental security of society: theory, methodology, practice*. (Anderson V.M., Andrieieva N.M., Alymov M.M., Khlobystova Ye.V. (ed.) et al.). Simferopol: PP «Pidpriemstvo Feniks», pp. 163–170 (in Ukrainian).

7. Shadura-Nykyporets, N. T. (2011). Eventualni zasady rozvytku rehionalnykh kharchoprodovolchykh kompleksiv v umovakh pohlyblennia intehratsiinykh protsesiv [Eventually

ГАЛУЗЕВИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА

principles of regional harchoprodoovolchych complexes in the deepening of integration processes]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Chernihiv: Chernih. derzh. tekhnol. un-t (in Ukrainian).

8. Chernyuk, L.H., Antonieva, L.S., Shchedrova, I.M. et al. (2000). *Vyrobnycha infrastruktura APK Ukrayiny: stan ta perspektyvy rozvytku [The production infrastructure AIC Ukraine : Status and Prospects]*. Kyiv: RVPS (in Ukrainian).

9. *Ministerstvo ahrarnoyi polityky ta prodovol'stva Ukrayiny [Ministry of Agrarian Policy and Food of Ukraine]*. Retrieved from <http://minagro.gov.ua/>.

Дерій Жанна Володимирівна – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри теоретичної та прикладної економіки, Чернігівський національний технологічний університет (вул. Шевченка, 95, м. Чернігів, 14027, Україна).

Дерей Жанна Владимировна – доктор экономических наук, профессор, заведующая кафедрой теоретической и прикладной экономики, Черниговский национальный технологический университет (ул. Шевченко, 95, г. Чернигов, 14027, Украина).

Derii Zhanna – Doctor of Economics, Professor, Head of Department of Theoretical and Applied Economics, Chernihiv National University of Technology (95 Shevchenka Str., 14027 Chernihiv, Ukraine).

E-mail: jannet_d@ukr.net

Завгородня Наталія Володимирівна – аспірантка кафедри теоретичної та прикладної економіки, Чернігівський національний технологічний університет (вул. Шевченка, 95, м. Чернігів, 14027, Україна).

Завгородняя Наталия Владимировна – аспірантка кафедры теоретической и прикладной экономики, Черниговский национальный технологический университет (ул. Шевченко, 95, г. Чернигов, 14027, Украина).

Zavhorodnia Nataliia – PhD student of Department of Theoretical and Applied Economics, Chernihiv National University of Technology (95 Shevchenka Str., 14027 Chernihiv, Ukraine).

E-mail: zavhorodnia_n@ukr.net